

HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN KỸ NĂNG GIẢI QUYẾT TÌNH HUỐNG CÓ VẤN ĐỀ CHO HIỆU TRƯỞNG TƯƠNG LAI CỦA TRƯỜNG TIỂU HỌC

Nguyễn Thị Thúy Dung

Khoa Quản lý Giáo dục, Đại học Sài Gòn.

Trong đội ngũ cán bộ quản lý (CBQLGD) của nước ta không thể không kể đến hiệu trưởng các trường tiểu học, bậc học đầu tiên trong hệ thống giáo dục phổ thông. Như tất cả hiệu trưởng (HT) của các bậc học khác, HT trường tiểu học là người đứng đầu nhà trường, chịu trách nhiệm toàn diện trước xã hội về hoạt động của nhà trường. Người HT có thể được xem như là hệ thần kinh trung ương trong một cơ thể, điều khiển hoạt động của tất cả các bộ phận để cơ thể trường tiểu học tồn tại và phát triển.

1. Đặc điểm hoạt động quản lý giáo dục của người hiệu trưởng trường tiểu học

Hoạt động quản lý giáo dục của người HT trường tiểu học có một số đặc điểm nổi bật sau đây:

- Trước hết, đây là hoạt động tổ chức, hướng dẫn, sử dụng, điều khiển con người, là hoạt động tâm lý xã hội xây dựng các mối quan hệ giữa người với người, giải quyết các vấn đề tâm lý trong các nhóm, trong tập thể - mà tập thể sư phạm trường tiểu học đa số là nữ. Họ mang những đặc điểm tâm lý đặc trưng của nữ giới (tỉ mỉ, cụ thể, dễ bị tổn thương...).

- Hoạt động quản lý của HT trường tiểu học có nội dung quản lý đa dạng, nhưng trong đó, quản lý về chuyên môn nổi lên hàng đầu, như Điều lệ trường tiểu học (2007) đã quy định: "HT trường tiểu học là người chịu trách nhiệm tổ chức, quản lý các hoạt động và chất lượng giáo dục của nhà trường", phải là người "có uy tín về chuyên môn, nghiệp vụ...", "dự các lớp bồi dưỡng về chuyên môn..." và "tham gia giảng dạy bình quân 2 tiết trong 1 tuần" [1, điều 17].

- Hoạt động quản lý của HT trường tiểu học còn có một loại khách thể quản lý đặc biệt. Đó là học sinh từ 6 đến 11 tuổi, lứa tuổi có sự chuyển hoạt động chủ đạo từ vui chơi sang học tập, cơ thể còn chưa cứng cáp, sức đề kháng chưa cao, còn cần sự chăm sóc chu đáo tỉ mỉ từ phía những người có trách nhiệm.

- Sau cùng, không thể không tính đến phạm vi địa bàn của trường tiểu học. Bậc học càng nhỏ thì trường càng gắn với cộng đồng dân cư nơi trường đóng đô. Trong phạm vi một quận, huyện, số lượng trường tiểu học nhiều (mỗi phường có ít nhất một trường tiểu học). Vì thế, hoạt động quản lý của HT trường tiểu học gắn liền với công tác xã hội hóa giáo dục; phối hợp các lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường nhằm nâng cao chất lượng giáo dục của trường.

Từ những điểm nổi bật trên, có thể nói, tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục ở trường tiểu học có thể xảy ra trong bất kỳ lĩnh vực quản lý nào của HT. Tuy nhiên, *tình huống có vấn đề thường xảy ra nhất là trong lĩnh vực quản lý nhân sự (tổ chức - phân công phân nhiệm, xây dựng các mối quan hệ), quản lý về chuyên môn (đặc biệt là trong việc chỉ đạo - điều hành, kiểm tra quá trình giảng dạy - giáo dục) và trong mối quan hệ với phụ huynh học sinh.*

Để giải quyết thành công những tình huống có vấn đề ấy, người HT trường tiểu học cần chú ý tới tác động của những *điều kiện khách quan*: cấp trên, môi trường, tập thể..., và những *điều kiện chủ quan*: vốn sống, kinh nghiệm, kiến thức và kỹ năng chuyên sâu về quản lý, trong đó, quan trọng nhất là trình độ kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong QLGD.

2. Sự hình thành kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục cho HT tương lai của trường tiểu học

Việc hình thành kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục cho HT tương lai của trường tiểu học diễn ra trong những hoạt động như sau:

- Hoạt động thực tiễn quản lý trường tiểu học;
- Tự học, tự rèn luyện;
- Đào tạo, bồi dưỡng chính quy.

Trong đó, con đường đào tạo, bồi dưỡng chính quy, được tổ chức khoa học là vô cùng quan trọng, vì nó sẽ trang bị một cách toàn diện, hệ thống cho học viên, những người đang được bồi dưỡng thành HT tương lai của trường tiểu học, các tri thức về tình huống có vấn đề và cách thức tiến hành giải quyết tình huống có vấn đề (là một điều kiện cần thiết để hình thành KN), cũng như giúp học viên luyện tập kỹ năng bằng nhiều hình thức khác nhau, đúng như tác giả Paul Hersay và Ken Blanc Hard (1995) trong cuốn "Quản lý nguồn nhân lực"

đã viết: "Có thể tin rằng hầu hết mọi người có thể nâng cao hiệu quả của mình trong vai trò lãnh đạo thông qua giáo dục, đào tạo" [2, tr.145].

3. Các mức độ và giai đoạn hình thành kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục cho HT tương lai của trường tiểu học

Theo tác giả K. K. Platonov và G. G. Golubev [3], có 5 mức độ hình thành kỹ năng:

- Mức 1: Có kỹ năng sơ đẳng, hành động được thực hiện theo cách thử và sai, dựa trên vốn hiểu biết và kinh nghiệm.
- Mức 2: Biết cách thực hiện hành động nhưng không đầy đủ.
- Mức 3: Có những kỹ năng chung nhưng còn mang tính chất rời rạc, riêng lẻ.
- Mức 4: Có những kỹ năng chuyên biệt để hành động.
- Mức 5: Vận dụng sáng tạo những kỹ năng đó trong các tình huống khác nhau.

Quá trình hình thành và phát triển kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục cho học viên phải là quá trình tác động nhằm đưa kỹ năng từ mức độ thấp, sơ đẳng (học viên giải quyết bài tập tình huống một cách cảm tính dựa trên vốn sống, vốn hiểu biết, kinh nghiệm của mình) đến mức độ cao (có những kỹ năng chuyên biệt để giải quyết sáng tạo những bài tập tình huống khác nhau).

Quá trình hình thành và phát triển kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục cho học viên đang học các lớp bồi dưỡng HT trường tiểu học có thể diễn ra qua 3 giai đoạn như sau:

- Giai đoạn 1: Giai đoạn hình thành nhận thức đầy đủ, có hệ thống về mục đích, cách thức, kỹ thuật thực hiện hành động. Giai đoạn này rất quan trọng vì kiến thức chính là một điều kiện để hình thành kỹ năng.
- Giai đoạn 2: Đây là giai đoạn làm thử, thực hiện hành động dựa trên kiến thức đã được trang bị và kinh nghiệm vốn có.
- Giai đoạn 3: Giai đoạn luyện tập để hình thành những kỹ năng chuyên biệt tiến tới vận dụng sáng tạo trong những tình huống khác nhau.

Bảng 1: Các giai đoạn hình thành kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục cho học viên đang được đào tạo bồi dưỡng thành HT trường tiểu học

Giai đoạn	Hoạt động của giảng viên	Hoạt động của học viên
1. Nhận thức	Cung cấp cho học viên một cách đầy đủ, có hệ thống lý thuyết về việc giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục ở trường tiểu học (mục đích, ý nghĩa, tầm quan trọng của việc giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục ở trường tiểu học; cách thức, quy trình thực hiện).	Nắm vững một cách đầy đủ, có hệ thống lý thuyết về việc giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục ở trường tiểu học.
2. Làm thử	Cho học viên thấy cách giải quyết một số bài tập tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục ở trường tiểu học theo quy trình kỹ thuật đã học.	Tập giải quyết những bài tập tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục ở trường tiểu học theo mẫu của giảng viên.
3. Luyện tập hoàn thiện và nâng cao	- Cung cấp một hệ thống các bài tập tình huống có vấn đề thường gặp trong quản lý giáo dục ở trường tiểu học. - Hướng dẫn và sửa bài tập.	- Luyện tập từng kỹ năng thông qua việc giải các bài tập.

Việc hình thành và phát triển kỹ năng giải quyết tình huống có vấn đề trong quản lý giáo dục cho những HT tương lai của trường tiểu học ngay từ khi còn ngồi trên ghế nhà trường sẽ góp phần vào thành công trong công tác quản lý trường tiểu học của họ trong tương lai.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2007). *Điều lệ trường tiểu học*. (Ban hành kèm theo quyết định số 51/2007/QĐ-BGDĐT ngày 31/08/2007 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT).
2. Paul Hersay, Ken Blanc Hard (1995). *Quản lý nguồn nhân lực*. NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Платонов. К. К. и Голубев Г.Г. (1977). *Психология*. Москва.